

Ewa Korzeniewska

Z wydawnictw Instytutu Badań Literackich

Biuletyn Polonistyczny 8/24, 57-62

1965

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

15. Z WYDAWNICTW INSTYTUTU BADAŃ LITERACKICH

Dramat staropolski od początków do powstania sceny narodowej.

Bibliografia. Tom I: Teksty dramatyczne diukiem wydane do r. 1765. Opracował Zespół pod kierunkiem Wł.Korotaja. Redaktor naukowy: A.Kawecka-Gryczowa. Konsultacja naukowa: Julian Lewański. Str. XXXVI+540,2 nlb. Cena zł 120.- Ossolineum. Książka w Dawnej Kulturze Polskiej. XIV.

Książka przedstawia w możliwie najpełniejszy sposób cały polski dorobek dramatyczny - od początków do roku 1765 - oraz podaje opracowania o tym dorobku. Jest to bibliografia podmiotowa i przedmiotowa, która informuje w sposób źródłowy i udokumentowany o tym, co wniósł wartościowego w dzieje naszego dramatu i naszej literatury jako całości okres przed otwarciem w roku 1765 pierwszej sceny publicznej w Polsce.

Maria Jasińska: Narrator w powieści przedromantycznej. 1776-

-1831. Str. 299, 5 nlb. Cena zł 35.- Państwowy Instytut Wydawniczy. Historia i Teoria Literatury. Studia. Historia Literatury. 15.

Książka podejmuje centralny problem epoki, jakim jest pojęcie narratora. Autorka ukazuje funkcjonowanie tej kategorii artystycznej w obrębie powieści polskiego Oświecenia (romans stanisławowski) oraz powieści trzech pierwszych dziesięcioleci XIX wieku (powieściopisarstwo Mostowskiej, powieść sentymentalna, tradycyjna, krytyczno-społeczna i obyczajowa, wreszcie powieść obyczajowa).

Henryk Markiewicz: Główne problemy wiedzy o literaturze. Str.

382, 2 nlb., Cena zł 45.- Wydawnictwo Literackie.

Książka obejmuje 10 rozpraw drukowanych w latach 1959 - 1964 w czasopiśmie i wydawnictwach naukowych i wydanych obecnie z poprawkami i uzupełnieniami merytorycznymi i bibliograficznymi. Terminem "wiedza o literaturze" określa autor rezultaty wszystkich sposobów poznawczego zajmowania się literaturą. Na całość tego pojęcia składają się, poza bibliografią literacką: historyczna wiedza o literaturze, teoretyczna

wiedza o literaturze, metanauka literatury, nazywana też metodologią historii literatury.

Wszystkie rozprawy opatrzone są obszernymi przypisami, o charakterze przede wszystkim bibliograficznym. Całość uzupełniono przeglądem chronologicznym dziejów wiedzy o literaturze 1851-1963.

Miscellanea z doby Oświecenia. 2. Redaktor naukowy: Roman Kuleta. Str. 433, 5 nlb. Cena zł 67.- Ossolineum. Archiwum Literackie. IX.

Kolejny tom serii materiałowej Archiwum Literackie przynosi drugi już blok nieznanych i nigdy przedtem nie ogłaszanych tekstów literackich z okresu Oświecenia: przyczynki do biografii I. Krasickiego i inne krasiciana, fragmenty nieznanego poematu Fr. Karpińskiego i karpinciana wileńskie, testament Fr. Bohomolca, materiały do biografii i działalności literackiej J. I. Boelckego, pieśń, komedię i poemat "Moje marzenia" J. U. Niemcewicza, tłumaczenia i wiersze oryginalne J. Kalnassy'ego, antytargowicki paszkwil "Wolność ojczysta".

Piśmiennictwo staropolskie. 3: Hasła osobowe N - Ż. Opracował Zespół pod kierownictwem Romana Pollaka. Str. 581, 5 nlb. Cena zł 75.- Państwowy Instytut Wydawniczy. Bibliografia literatury polskiej "Nowy Korbut".

Trzeci i ostatni, wolumen "Piśmiennictwa staropolskiego", stanowiącego pierwszy tom bibliografii "Nowy Korbut", zawiera hasła osobowe na litery od N (Naborowski Daniel) do Ż (Żydowski Andrzej Jan). Tom zawiera ponadto Addenda - uzupełnienia z okresu druku, oraz Indeks nazwisk i pseudonimów.

Poprzednie dwa tomy "Piśmiennictwa staropolskiego" ukazały się w latach 1963 i 1964.

Poetyka i matematyka. Praca zbiorowa pod redakcją Marii Renaty Mayenowej. Str. 171, 3 nlb. Cena zł 17.- Państwowy Instytut Wydawniczy. Historia i Teoria Literatury. Studia. Teoria Literatury. 4.

Zbiór rozpraw poświęconych zagadnieniu stosowania metod matematycznych w filologii i podejmujących próbę przyniesienia odpowiedzi na - najogólniej biorąc - trzy zagadnienia: ja-

ki jest słownik i gramatyka języka etnicznego, a w szczególności języka literackiego; jaki jest słownik i gramatyka języka poetyckiego; jaki jest słownik i gramatyka języka poetyckiego określonej historycznej chwili; jaki jest sposób zorganizowania interpretowanej poetyckiej wypowiedzi, tj. dzieła literackiego.

Tom zawiera rozprawy M.R.Mayenowej, J.Levy'ego, J. Woronczaka, L.Pszczołowskiej, A.Kondratowa, A.Wierzbickiej, A.Bartkowiakowej i B.Gleichgewichta.

Bolesław Prus: Kroniki. Tom XV. Opracował Zygmunt Szweykowski. Str.670, 2 nlb. Cena zł 50.- Państwowy Instytut Wydawniczy.

Kolejny tom edycji "Kronik" Bolesława Prusa obejmuje teksty kronik zamieszczanych w "Kurierze Codziennym", od stycznia 1897 r. do grudnia 1898 r. Teksty kronik zaopatrzone są obszernymi przypisami źródłowymi, indeksami nazwisk, nazw geograficznych i rzeczowym oraz notą wydawniczą.

Mikołaj Rej: Postylla. Cz. I-II. Opracowali: K.Górski i Wł.Kuraszkiewicz. Redaktor naukowy: Maria Renata Mayenowa. Str. 321, 3 nlb. + fototypia. Cena zł 500.- Ossolineum. Biblioteka Pisarzy Polskich. Seria B, nr 14.

Część I monumentalnej edycji "Postylli", tj. ogłoszonego w roku 1557 ogromnego zbioru kazań, zawierającego wykład podstawowych zagadnień religijnych ze stanowiska kalwińskiego, w którym Rej dał upust swej pasji reformatorsko-nauczycielskiej, zawiera wstępy, komentarze i opracowanie filozoficzne. Część druga przynosi fototypię pełnego tekstu "Postylli".

Słownik języka Adama Mickiewicza. Tom IV: L - M. Redaktor tomu: Konrad Górski. Str. 505, 1 nlb. Cena zł 250.- Ossolineum.

Trzeci w kolejności ukazywania się - a oznaczony numerem IV - tom słownika poezji i prozy Adama Mickiewicza przynosi hasła na litery od L (Labarre) do M (Myślenie). (Hasła na litery H, I, J, K zawierać będzie tom III "Słownika", który ukaże się w roku następnym). Recenzentem tomu jest Stefan Hrabec, sekretarzem Redakcji - Zygmunt Dokurno.

Maria Żmigrodzka: Orzeszkowa. Młodość pozytywizmu. Str. 499, 5 nlb. Cena zł 40.- Państwowy Instytut Wydawniczy. Historia i Teoria Literatury. Studia, Historia Literatury. 14.

Książka stanowi część pierwszą monograficznego zarysu twórczości Elizy Orzeszkowej i obejmuje młodzieńczą działalność literacką i publicystyczną pisarki, zamkniętą latami 1866-1876. Okres ten zamyka moment kryzysu ideowego, który zapoczątkowuje epokę dojrzałości twórczej autorki powieści od "Meira Ezołowicza" do "Chama". Ta epoka będzie przedmiotem drugiej części książki Marii Żmigrodzkiej. Część trzecia zajmie się utworami powstałymi w dobie modernizmu.

Słownik folkloru polskiego. Pod redakcją Juliana Krzyżanowskiego. Warszawa 1965, Wiedza Powszechna, s.480.

Słownik, opracowany pod kierownictwem i przy znacznym udziale prof. J. Krzyżanowskiego (66% haseł) przez zespół związany z Pracownią Literatury Ludowej IBL PAN, zawiera 577 haseł z terenu polskiej literatury ustnej.

Na treść książki składają się trzy grupy zagadnień. Pierwsza wprowadza charakterystykę twórców literatury ludowej takich jak pieśni (ok. 30 haseł), bajki (ok. 70 haseł), podania (ok. 60 haseł), przysłowia (ok. 50 haseł), opowieści wierzeniowe, teatr ludowy i in. Hasłom indywidualnym, opisującym najbardziej typowe okazy naszego folkloru, towarzyszą hasła zbiorcze o zakroju teoretycznym. Do tejże grupy można zaliczyć informacje z dziedziny kultury ludowej, która stanowi naturalne podłoże dla rozwoju ustnej twórczości (obrzędy, zwyczaje).

Grupa następną przynosi ogólne wiadomości o zakresie i treści folklorystyki oraz zespół haseł z dziedziny teorii literatury ludowej (hasła takie, jak etnografia, folklor, folklorystyka, motyw, wątek, wariant i in.).

Wreszcie ostatnia grupa (ok. 170 haseł) zawiera biografie zbieraczy, wydawców i badaczy folkloru, od pionierów polskiego ludoznawstwa aż po czasy dzisiejszej. Obok nazwisk polskich wprowadzono także nazwiska obcych folklorystów, wybitnych przedstawicieli tej dyscypliny, bądź ludzi związanych

z tematyką polską (ok. 15 sylwetek). Zamieszczono tu również biografie polskich pisarzy ludowych, a nadto nazwiska wybitniejszych polskich pisarzy, którzy w swoich dziełach wykorzystywali motywy zaczerpnięte z folkloru, bądź w inny sposób dawali wyraz swoim zainteresowaniom folklorystycznym.

Hasła słownikowe zostały ułożone w porządku alfabetycznym i zaopatrzone w nieodzowne przypisy. Książka posiada też oprawę ilustracyjną (185 ilustracji na wkładkach i w tekście), która prezentuje okazy polskiej sztuki ludowej, dotyczące omawianej tematyki, oraz twory artystów profesjonalnych o tymże charakterze, prócz tego przynosi dokumentację w postaci fotografii i portretów polskich ludoznawców.

Słownik folkloru polskiego stanowi pierwsze tego rodzaju kompendium wiedzy o naszej literaturze ustnej.

Pisma rozproszone Marii Dąbrowskiej

Pisma rozproszone t. I-II były pierwszym zebraniem utworów M. Dąbrowskiej nie przedrukowywanych w tomach. Obecne dwa tomy opowiadań obejmą wszystkie cykle w układzie chronologicznym, a więc: Uśmiech dzieciństwa, Ludzi stamtąd, Znaki życia i Gwiazdę zaranną. Prócz tego w dziale Inne opowiadania zostaną zebrane te utwory, które opublikowane w czasopiśmie, nie wchodziły do żadnego tomu. Przeważnie z wyjątkiem kilku opublikowanych już po wydaniu "Gwiazdy zarannej" pochodzą one z wczesnego okresu i należą do tych utworów, którym autorka chętnie dawała miano "Juweniliów". Są one jednak niezmiernie interesujące jako świadectwo rozwoju pisarskiego Marii Dąbrowskiej, która wówczas szukała swej drogi twórczej i próbowała różnych form wypowiedzi, wyzwalając się spod wpływów pozytywizmu i bezpośrednich oddziaływań wielkiego dzieła S. Żeromskiego. Są tu więc nowele wyraźnie inspirowane przez autora "Słowa o bandosie", jak np. "We Francji ziemi... cudzej", "Pan", czy nawet "Powitanie wojny i swobody". Są stylizowane opowiadania historyczne jak "Bolesław Krzywousty" i "Podbój morza". Pojawia się również nastrojowa bezfabularna proza, wyrażająca osobiste przeżycia pisarki - jak np. dwie zupełnie różne refleksje wielkanocne z 1925 i 1926 roku, które przedzieliła śmierć Mariana Dąbrowskiego.

Po 1923 roku w okresie pracy nad „Ludźmi stamtąd” autorka publikowała realistyczne obrazki przedstawiające ludzi pracy: „Stasię”, „Rybaczkę”, „Gońca”, które wyraźnie przeciwstawiają się pozytywistycznej tendencjoności tomu „Gałąź czereśni”. Tomy zostają opatrzone wstępem i komentarzem, który zgodnie z intencją autorki, będzie rozszyfrowwał genezę postaci i wydarzeń. Maria Dąbrowska zawsze unikała tak zwanej „fikcji literackiej” i wielokrotnie stwierdzała, że cała jej twórczość opiera się na realnych, zaobserwowanych wydarzeniach życia. Celem, który sobie stawiała, była właściwa interpretacja losów ludzkich, zrozumienie ich miejsca i roli w procesach społecznych i nadanie im poprzez wyraz artystyczny sensu ogólnego. Ustalenie pierwowzorów postaci i sytuacji opowiadań stanowi niewątpliwie pierwszy krok do badań nad warsztatem twórczym pisarki.

Zamierzone tomy nie mają ambicji wydania krytycznego, co wymagałoby porównania wszystkich tekstów wersji rękopiśmiennej po ostatnią publikację. Natomiast będzie to wydanie poprawne, które porównuje główne teksty drukowane. Tekst zostanie oparty na wydaniach ostatnich, gdyż Maria Dąbrowska należała do tych pisarzy, którzy poprawiają i doskonalą swe utwory od pierwszego szkicu po ostatnią korektę najpóźniejszego wydania. Wynikało to zawsze z dążenia do klarownej prostoty, gdyż Maria Dąbrowska była wierna wskazaniom Norwida stwierdzającego, że „(...) pisarz stara się unikać stylu przez uszanowanie dla rzeczy opisywanej”.

Doc.dr Ewa Korzeniewska